

БОРОДІН І. Л.

доктор юридичних наук, професор
кафедри адміністративного права,
інтелектуальної власності та цивільно-
правових дисциплін
(Київський університет інтелектуальної
власності та права Національного
університету «Одеська юридична
академія»)
<https://orcid.org/0000-0002-1874-3238>

ХРИСТИНЧЕНКО Н. П.

докторка юридичних наук, професорка,
завідувачка кафедри адміністративного
права, інтелектуальної власності
та цивільно-правових дисциплін
(Київський університет інтелектуальної
власності та права Національного
університету «Одеська юридична
академія»)
<https://orcid.org/0000-0001-7473-7193>

ШИШКА Р. Б.

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного
права, інтелектуальної
власності та цивільно-правових
дисциплін
(Київський університет інтелектуальної
власності та права Національного
університету «Одеська юридична
академія»)
<https://orcid.org/0000-0002-0532-1909>

УДК 347.67.5

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.3.60>**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ
ДОБРОЧЕСНОСТІ В УКРАЇНІ**

У статті розкриті адміністративно-правові способи забезпечення академічної доброчесності в Україні. Доведено, що академічна доброчесність по-перше, є публічною цінністю, по-друге, задовольняє права та законні інтереси приватних осіб, коли вона є порушенням права інтелектуальної власності – права автора володіти, користуватися та розпоряджатися результатами своєї творчої діяльності. Спосіб захисту прав інтелектуальної власності в контексті забезпечення академічної доброчесності – це сукупність ознак правового

характеру, що охоплюють сутність порушеного права інтелектуальної власності та особливостей процесу його відновлення, а також виду юридичної відповідальності, яка застосовується до порушника академічної доброчесності. Адміністративно-правові способи захисту академічної доброчесності охоплюють різноманітні за змістом і об'єктом суспільні відносини, в процесі виконавчо-розпорядчої діяльності, обов'язковими учасниками яких є автори наукових, навчальних чи творчих творів. Вони представляють собою врегульовану адміністративно-правовими нормами діяльність адміністративних органів, спрямованих на адекватне, вірне розуміння і застосування діючого законодавства, що визначає права авторів наукових, навчальних чи творчих творів та публічний інтерес суспільства (держави). До адміністративних способів захисту академічної доброчесності з метою забезпечення публічного інтересу відносяться зобов'язання здобувачів освіти стерпіти несприятливі для себе, однак справедливі дії, та здійснити усунення допущених порушень вимог академічної доброчесності. Здобувачі освіти та інші учасники творчого навчального та науково процесів є захищеними нормами адміністративного права від порушень з боку адміністративних органів. Зокрема особа, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, має права на оскарження рішення адміністративного органу в адміністративний та судовий спосіб.

Ключові слова: адміністративний орган, здобувач освіти, зобов'язання, інтелектуальна власність, навчальний процес, наукова діяльність, оскарження, плагіат, права людини, рішення, суд, творча діяльність.

Borodin I. L., Khrystynchenko N. P., Shyshka R. B. Administrative law ways to ensure academic integrity in Ukraine

The article reveals the administrative and legal methods of ensuring academic integrity in Ukraine. It has been proven that academic integrity, firstly, is a public value, and secondly, it satisfies the rights and legitimate interests of private individuals, when it is a violation of the right of intellectual property – the right of the author to own, use and dispose of the results of his creative activity. The method of protecting intellectual property rights in the context of ensuring academic integrity is a set of legal features that cover the essence of the violated intellectual property right and the features of the process of its restoration, as well as the type of legal responsibility applied to the violator of academic integrity. Administrative and legal methods of protection of academic integrity cover social relations, diverse in content and object, in the process of executive-administrative activity, the mandatory participants of which are the authors of scientific, educational, or creative works. They represent the activities of administrative bodies regulated by administrative and legal norms, aimed at adequate, correct understanding and application of current legislation, which determines the rights of authors of scientific, educational, or creative works and the public interest of society (the state). The administrative methods of protecting academic integrity in order to ensure the public interest include the obligation of education seekers to tolerate unfavorable, but fair actions for themselves, and to eliminate admitted violations of the requirements of academic integrity. Students of education and other participants of creative educational and scientific processes are protected by the norms of administrative law from violations by administrative bodies. In particular, the person in relation to whom the issue of violation of academic integrity has been raised has the right to appeal the decision of the administrative body in an administrative and judicial manner.

Key words: administrative body, appeal, education seeker, Human Rights, Intellectual Property, learning process, obligation, plagiarism, research activities

Вступ. В системі цінностей людини і громадянина специфічний місце займає інтелектуальний творчий освітній та науковий потенціал. Беручи свою наукову природу з природного права він тримав спочатку цивільно– правовий, а в послідоючим й адміністративно-правовий захист. Отже, практично може стверджувати що інтелектуальна власність будучи в своїй основі інститутом цивільного права знаходить свій правовий захист в нормах як цивільно так і адміністративного права.

Одним з вагомих складових інтелектуальної власності, яка знайшла в перше чергу адміністративно-правовий захист є інститут академічної доброчесності. Саме при його забезпеченні імперативно владна природа адміністративного права проявляється найбільш наглядно.

Однак, для того щоб здійснювати адміністративно-правовий захист академічної доброчесності необхідно використовувати певні методи, засоби, способи публічного впливу адміністративних органів на аналізовані суспільні відносини. Розкриттю останніх буде присвячена ця стаття.

Огляд, останніх досліджень. До проблеми охорони інтелектуальної власності та способів адміністративно-правової її охорони звертали свою увагу вчені у галузі цивільного та адміністративного права. Вагомий внесок у розвиток цих інститутів внесли В. Авер'янов, А. Аксютіна, В. Бевзенко, І. Бережнюк, О. Єщук, Р. Мельник, О. Нестерцова-Собакар, В. Тропін, О. Тропіна, Р. Шишка та ін. Проте названі вчені безпосередньо реалізовані нами питання не аналізували а звертали свої наукові погляди на більш широкі суспільні відносини.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права, теорії цивільного права, аналізу інституту інтелектуальної власності та способів адміністративно-правового забезпечення сформулювати адміністративно-правові способи забезпечення академічної доброчесності в Україні.

Виклад, основних положень. Український енциклопедичний словник доводить, що «спосіб» це: певна дія, прийом або система прийомів, яка дає можливість зробити, здійснити що-небудь, досягти чогось; те, що служить знаряддям, засобом і т. ін. у якій-небудь справі, дії [1]. Спосіб захисту прав та свобод громадян – це сукупність ознак правового характеру, що охоплюють сутність порушеного права та особливостей процесу його відновлення, а також виду юридичної відповідальності, яка застосовується до правопорушника. Адміністративно-правові способи захисту прав та свобод людини і громадянина охоплюють різноманітні за змістом і об'єктом суспільні відносини, в процесі виконавчо-розпорядчої діяльності, обов'язковими учасниками яких є громадяни. Вони представляють собою врегульовану адміністративно-правовими нормами діяльність уповноважених органів в сфері державного управління, спрямовану на адекватне, вірне розуміння і застосування діючого законодавства, що визначає права та свободи громадян [2].

З погляду норм публічного права академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [4]. У приватному праві право авторства безпосередньо пов'язано з особою творця, воно діє протягом усього його життя. Виникнувши в певний період життя автора й отримавши суспільне визнання, авторство на твір продовжує існувати незалежно від автора й після його смерті, коли воно охоронятиметься вже не як суб'єктивне право творця, а як суспільний інтерес, який потребує охорони й захисту [3].

Отже, з одного боку академічна доброчесність є публічною цінністю, з іншого коли вона допускається вона є порушенням права інтелектуальної власності – права автора володіти, користуватися та розпоряджатися результатами своєї творчої діяльності.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента

освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання [4].

Які на наш погляд, можуть бути визначені як адміністративні способи захисту академічної доброчесності з метою забезпечення публічного інтересу, як зобов'язання здобувачів освіти здійснити несприятливі для себе, однак справедливі дії, щодо усунення допущених порушень вимог академічної доброчесності, або навіть застосування виключного способу покарання відрахування здобувача із закладу освіти.

В свою чергу здобувачі освіти в цих відносинах не також захищеними нормами адміністративного права від порушень з боку адміністративних органів. Адже, кожна особа, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, має такі права: ознайомлюватися з усіма матеріалами перевірки щодо встановлення факту порушення академічної доброчесності, подавати до них зауваження; особисто або через представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень, брати участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності; знати про дату, час і місце та бути присутньою під час розгляду питання про встановлення факту порушення академічної доброчесності та притягнення її до академічної відповідальності; оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, уповноваженого розглядати апеляції, або до суду [4].

Отже, законодавство України надає можливість здобувачу освіти, який вважає що його права, честь та гідність порушення зв'язку протиправним притягнення до відповідальності за порушення вимог академічної доброчесності може оскаржити таке рішення в адміністративний чи судовий спосіб.

Коли таке оскарження здійснюється в адміністративний спосіб то рішення про притягнення до академічної відповідальності може бути оскаржене особою, стосовно якої порушено питання про порушення академічної доброчесності, у письмовій формі впродовж десяти днів з моменту вручення протоколу засідання. Апеляцію подають на ім'я голови Комісії, який призначає склад апеляційної комісії для повторного розгляду доповідної заяви. Рішення приймає, керівник закладу вищої або уповноважена ним особа. Воно є остаточним не підлягає касаційному адміністративному оскарженню [5]. Проте, це не забороняє здійснювати оскарження адміністративного органу в судовому порядку в системі адміністративного судочинства [6]. Наприклад, Рішенням Окружного адміністративного суду м. Києва від 4 травня 2018 р. № 826/14793/15 був задоволений позов Особа 1 до Міністерства освіти і науки України про визнання протиправним та скасування підпункту 7.1 Наказу Міністерства освіти і науки України від 26 лютого 2015 р. №217 «Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства щодо присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань від 26 лютого 2015 року», в частині позбавлення його, доктора юридичних наук, професора, як офіційного опонента, строком на два роки права участі в атестації наукових кандидатів. Стягнути на користь ОСОБА_1 понесені ним судові витрати по сплаті судового збору у розмірі 73 (сімдесят три) гривні 8 коп. за рахунок бюджетних асигнувань Міністерства освіти і науки України [7].

Висновки: Отже, адміністративно-правові способи забезпечення академічної доброчесності в Україні характеризуються наступними особливостями:

– академічна доброчесність по-перше, є публічною цінністю, по-друге, задовольняє права та законні інтереси приватних осіб, коли вона є порушенням права інтелектуальної власності – права автора володіти, користуватися та розпоряджатися результатами своєї творчої діяльності;

– спосіб захисту прав інтелектуальної власності в контексті забезпечення академічної доброчесності – це сукупність ознак правового характеру, що охоплюють сутність порушеного права інтелектуальної власності та особливостей процесу його відновлення, а також виду юридичної відповідальності, яка застосовується до порушника академічної доброчесності;

– адміністративно-правові способи захисту академічної доброчесності охоплюють різноманітні за змістом і об'єктом суспільні відносини, в процесі виконавчо-розпорядчої

діяльності, обов'язковими учасниками яких є автори наукових, навчальних чи творчих творів;

– вони представляють собою врегульовану адміністративно-правовими нормами діяльність адміністративних органів, спрямованих на адекватне, вірне розуміння і застосування діючого законодавства, що визначає права авторів наукових, навчальних чи творчих творів та публічний інтерес суспільства (держави);

– до адміністративних способів захисту академічної доброчесності з метою забезпечення публічного інтересу відносяться зобов'язання здобувачів освіти стерпіти несприятливі для себе, однак справедливі дії, та здійснити усунення допущених порушень вимог академічної доброчесності;

– здобувачі освіти та інші учасники творчого навчального, науково та процесу процесів є захищеними нормами адміністративного права від порушень з боку адміністративних органів;

– особа, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, має права, зокрема право на оскарження рішення адміністративного органу в адміністративний та судовий спосіб.

Список використаних джерел:

1. Спосіб. Словник української мови: в 11 томах. Том 9. 1978. С. 578. URL: 2023. <https://translate.google.com/?hl=uk&sl=en&tl=uk&textop=translate>
2. Бородин І.Л. Адміністративно-правові способи захисту прав та свобод людини і громадянина : автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2004. 38 с.
3. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. С. 82.
4. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-39. ст.380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Процедура розгляду питань щодо порушень академічної доброчесності. Камінець-Подільський національний університет Івана Огієнка. 2023. <https://integrity.kpnu.edu.ua/protsedura-rozhliadu-pytan-shchodo-porushen-akademichnoi-dobrochesnosti/>
6. Кодекс адміністративного судочинства. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36. № 37. ст. 446.
7. Рішенням Окружного адміністративного суду м. Києва від 4 травня 2018р. № 826/14793/15. Єдиний державний реєстр судових рішень. 2018. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72683626>

